

kateri izpodriniti, idoč za nekim slepilom ali fantomom, češ, da mi Slovenci dobodemo jezik staroslovenskemu najpodobnejši, ako bi tudi nam samim imel zdeti se tuj jezik, samo če bode različen od jezika drugih obkolujočih nas Slovanov. (Ta jezik ima uže na umu slavni naš pesnik v sonetu: Ne bod' mo šalobarde! ko pravi: Prekosili res bomo vse narode.) Čemu pačiti jezik, ki nam vendar more res ljub in mil biti ter srca našega živo polastiti se samo v tej obliki, kakor nas ga je mati učila?

Kako moremo zahtevati od naših uradnikov, da bi se poprijeli slovenščine, ko jo vedno ter vedno preoblikujemo, da oni ne vedó, imajo li pisati v jeziku, ali v jeziki ali — kakor najnovejši stadij hoče — v jezici slovenském? Vidimo li kaj podobnega pri drugih narodih? Ta fenomen je edin pri nas, ki smo v številu na dan spravljenih slovníc nadkrilili vsak drug narod na svetu (kar se oblik tiče, a ne, kar sintakse).

Jedva (komaj) se slovenščini lice nekoliko ubriše in ugladi, da je človeku moči mirno ogledovati ga, ali brez podobe govoreč — jedva se slovniške oblike nekako ustanovitijo, da se jih čitatelj privadi ter začne nekoliko veselje uživati iz knjige, — uže pride zopet — recimo vsak h pet let — „žvrkla“ (gl. potno torbo) nesrečnega oblikarstva ter vse porazmeša in vnovič prej neznanne oblike na vrh spravi, tako da si kak Neslovenec, to počenjanje opazujoč, lahko domisli, zakaj in kako je nekdo izmed slovenskih piscev mogel filologiji zdeti vprav ime „jezikobrodje“.

Našo siromašno res, ali nekaj vendar vredno slovnstvo, naše znamenitejše pesnike morali bodemo periodno pretiskovati, da bodo vsak čas *au jour*, ker bi nam sicer zastareli, ako se drugačnih oblik poprimemo in navadimo; vsaka zastarela stvar pa je uže sama na sebi nekako smešna in nima več prvotne cene. Ali se bodemo topili veselja, ko začujemo deklamovati lepo Prešernovo: „Kaj pa je tebe trbej bilo, dete ljubó, dete lepó?“, ali ko vzamemo v roko kako zanimljivo Jurčičevo ali Stritarjevo povest, „kao što valja“ izprektnjeno s tistimi trebé in ka in drugimi novinkami, ki morebiti še pridejo v modo.

Dajmo enkrat slovo temu neplodnemu — kaj pravim neplodnemu? — temu naravnost škodljivemu oblikarjenju, ki ljudi bega in plaši in od slovenske knjige naklonjena ji srca odvrta, odriva, odganja! Vsacega poedinca sveta dolžnost bodi držati se gramatike, kakoršna je večina vzprjela.

Toliko brez najmanjega, brez nobenega pristrastja za drugo nego za napredek slovnstva.

Ad vocem brez nobenega pridodaj se še to-le: Knjiga „Nauk slovenskim županom“ začela je — ako se ne motim — med predlog brez in dotični samostavnik malo ne brezizimno vtikati nedoločen številnik: noben in je našla uže tudi posnemovavca v „Ljublj. Zvonu“. Da ne bi kdo mislil, da se drugače ni ne sme pisati, in da nam se lepa slovenščina preveč ne „pobreznebèni“ (kar je preveč, ni dobro niti lepo), samo zato naj tudi o tem povem, kako sem našel da je. Takó ne govorimo in takó doslej tudi nismo pisali. To stoji. Staroslovenščina tega tudi ne bode imela, ker Miklošič v slovarji nikacega primera ne navaja, tem manj, ker se je predlog bez sprijemal se samostavnikom v eno besedo, na pr. bestraha (brez straha), bestruda. Čehi in Poljaki nimajo navade tako pisati ter bi pri njih vprav zato, ker ni navadno, šteló se za pogrešno. Poglejmo še hrvatsko-srbsko narečje. Tu mi ide jako v prilóg, kakor pravijo Hrvati, Daničičev veliki slovar jugoslavenske akademije znaností, ki je uže došel do besedice: *Bez*. Daničič, porabivši ogromno gradivo, navaja največ primerov z golim genitivom, med

drugimi: bez pobratima, bez vode, bez mira, bez potrebe, bez uzroka, bez obzira; za temi navaja še nekaj primerov, kjer se predlogu bez pridevajo nekatere besede v večo podkrepo, da se zmisel jače izrazi, na pr. bez sve šale, bez svake straže, bez nijedne (nobene) plate, bez nijedne koristi, bez greha nikakva, bez sumnje ikakve, bez ijedne sumnje; tako tudi: bez išta, bez ništa. A Miklošič v svoji veliki sintaksi (Genitiv bei bez, str. 512) nima ni enega takega primera iz slovanskih jezikov. Pomisliti je naposled i to, da predlog brez uže sam dovoljno odreka ali zanikuje ter bi bilo zoper ekonomijo pridevati prepogostoma kako podkrepo. Iz vsega tega ide na dan, da bi se slovenščina pač zeló ne opomogla s to sintaktično novino, ako tudi sama na sebi ni pogrešna. Cigale.

Slovansko slovnstvo.

* „*Gospodarski poučnik*“ imenuje se list, katerega je v Šibeniku od 1. dne t. m. začel izdajati slavnoznaní rodoljub gosp. P. L. Bianchini. Prva številka obsega mnogo izvrstne tvarine za kmetijstvo in tudi lepe ilustracije. Kdor je hrvaščine dosti zmožen, in se z gospodarstvom peča, naj si ta list omisli. Izhajal bo po dvakrat na mesec, in stane za vse leto 3 gold.

* *Liturgija ali sveti obredi pri vnanji službi božji*. Za gimnazijalno, realno in sploh odrastlo mladost. Spisal Anton Lesar. To jako koristno in potrebno knjigo rajncega prof. Antona Lesarja je Bambergova tiskarna v drugem popravljenem natisu v prav lepi obliki na svitlo dala in s tem gotovo dobro vstregla slovenskemu šolskemu svetu. Potrjena je tudi po vis. knezoškofijstvu ljubljanskem. Dobiva se v Kleinmayr-Bambergovi knjigarni ter pri drugih knjigotržcih po 1 gold. a. v.

* „*Ljubljanski Zvon*“ je dokončal svoj prvi letnik in prične z novim letom družega. Izhaja po enkrat na mesec v jako obširnih zvezkih in okusni obliki ter prinaša poučno, lepoznanško in zabavno izvorno berilo iz peres najbolj znanih novejših in starejših slovenskih pisateljev, stane na leto 4 gold. in se naroča v „narodni tiskarni“ v Ljubljani. Priporoča se vzlasti izobraženejšemu občinstvu slovenskemu. Kakor se nam naznanja, bo kmalu po novem letu jel prinašati mikavno korespondenco pokojnega g. dr. Bleiweisa z nekim odličnim pisateljem slovenskim. Bodi toraj toplo priporočen.

Politične stvari.

O novi vojaški postavi.

Med drugimi postavami je državna zbornica poslancev sklenila tudi postavo, po kateri se imajo sedanje določbe vojaške postave nekoliko spremeniti. Prenaredbe te so na eno stran nekoliko ostrejše, na drugo pa tudi milejše. Ker ta stvar zadeva vse stanove našega prebivalstva, bodi tu nekoliko vsaj površno obrisana.

Pomorski vojaki, to je vojaki na vojnih ladjah so meli zdaj le po tri leta služiti, a potem biti sedem let v rezervi; to se je premenilo tako, da bodo odslej služili po štiri leta, v rezervi pa bodo le po pet let. To je zavoljo tega potrebno, ker se v treh letih težko izuri mornarski vojak v vsem, kar mu je na vojni ladiji treba znati; bolje pa bo tudi za nj zato, ker bo — spolnivši službena leta — lahko šel po morji, česar bi ne mogel, ako bi moral, kakor do zdaj, vsako drugo leto prihajati k vojaškim vajam. Znano je namreč, da večí del pomorskih vojakov potem prestopi h kupčij-

skemu mornarstvu in se navadno po cela leta po morji križem svetá vozi. Gotovo bo toraj vsak rajši po štiri leta skup služil, da bo le potem več duška imel.

Pri enoletnih prostovoljcih se popravi dosedanja napaka, da se leta štejejo od 1. oktobra tistega leta, ko je dotični bil 20 let star, ali pa, če je prej vstopil, od 1. oktobra nastopnega leta. To se je vkrenilo zato, ker so do zdaj nekateri taki prostovoljci odtezali se vstopu v vojaščino do 25. leta in so potem ostali čisto neizurjeni.

Zeló premenjena je postava o namestni (dopolnilni) rezervi. V to vrsto potrjenih dozdej niso vojaško izurjevali, še celó k vojaškim vajam jih niso klicali. Če je pa spravila se vojska na noge, so morali k svojim oddelkom priti, če so znali kaj ali nič. Odslej se bodo morali k tej vrsti vzeti brž po potrjenji osem tednov v orožji in vojaštvu uriti, potem pa bodo spuščeni domú za vse čase mirú. Sitno bo to pač, pa vendar dobro. Če je tak vojak, ki ni prav nič izučil se, poklican na vojsko, se v naglici ne nauči dosti in če pride do boja, se ne zna braniti in je o sedanjem vojskovanji čisto zgubljen, skoro bi rekel, naravnost k smrti poslan. Tako pa bo vendar uže nekaj znal in vedel in lajše mu bo ravnati se po razmerah.

Huje bo zadelo pa to, da bodo odslej k vojakom jemali tudi četrti razred starosti. Skušnje desetih let so namreč pokazale, da v tretjem razredu je za vojaščino dobrih uže polovico manj. To prihaja menda od tega, ker morajo otroci predolgo v šolo hoditi. Pa to ni povsod, najslabše je v Galiciji, tako da ta dežela ne more dajati na njo spadajočih vojakov sama, ampak se morajo drugje za njo nabirati. (V Galiciji je sila veliko judov, in teh je malokateri za vojaka.) Najbrže bo ta določba najhuje zadela Slovence, ker je znano, da imajo najkrepkeje sinove za vojake.

To je ostra stran postave, ki bo marsikoga bodla, a poglejmo tudi milo, dobrovoljno stran.

Milejša je postava duhovenskemu stanu. Uže dijaki sedme in osme latinske šole, ki pri potrjenji izrekó, da bodo šli v duhovensko semenišče, ali ki pokažejo sprejemni list v tako semenišče, dobé odpust za ves čas in kedar so v duhovne posvečeni, se zapišejo le med vojaške duhovnike, pa ostanejo v svojih službah, kjer so; prav tako je s tistimi, ki — dosluživši vojaška leta ali enoletni prostovoljci — se posvetijo duhovenskemu stanu. In to je mila, lepa stran te postave vzlasti zdaj, ko je jelo duhovnov primanjkovati. Duhovenski stan se nabira največ s kmetov, a zavoljostroge dosedanje vojaške postave kmetič ni maral poslati svojega sina v više šole, boječ se, da bi mu ga k vojakom ne vzeli in bi tako ne mogel postati duhovnik. Zdaj bo zaradi tega brez skrbi in nadejati se je, da bo pomanjkanju duhovnov ta določba postave izdatno v okom prišla.

Učiteljski pripravniki bodo tudi na boljem. Če bodo namreč takrat, ko učiteljev primanjkuje, potrjeni k vojakom iz zadnjih dveh razredov, bodo, če prosijo, dobili odpust, k vajam pa kot učitelji hodili le takrat, kedar nimajo šole, to je, o šolskih počitnicah.

Za kmetijski stan ima nova postava dve olajšavi. Gospodarji podedovanih kmetij, če sami tam bivajo in jih obdelujejo ter če dohodek redi pet oseb, pa ne, da bi bil štirikrat veči ko zá-nje, ne jemlje se več v stalno vojaščino, marveč le v namestno (dopolnilno) reservo; oproščeni so tudi vojaških vaj in kontrolnih shodov, samo osem tednov se urijo v orožji in vojaštvu, potem so vsega prosti; le če bi prišla vojska, morajo v vojaško sukno, pa se rabijo le za službe po mestih itd. To je velika dobrota za vsacega kmetovalca, ker bo lahko zmiraj doma; če bo pa uže moral prijeti za pu-

ško, ne bo šel za dolgo in daleč od doma, v boj pa nikdar.

Druga dobrota bo ta. Če bo kateri, ko je bil k vojakom potrjen in dobro izučen, svoji rodovini domá potreben, bo dobil odpust za ves čas, dokler ni vojske, le da bo moral hoditi k letnim vajam in kontrolnim shodom. Še celó, če bi se v tem, ko sin služi pri vojakih, utegnilo pripetiti na njegovem domu kaj, zaradi česar bi moral on priti domú, na priliko smrt očeta ali matere itd., dobí odpust za ves čas, dokler ni vojske. Koliko kmetiškimi sinom bo to velika dobrota!

Temu kratkemu posnetku nove vojaške postave bodi pristavljena še opomba, da so zá njo glasovali tudi naši slovenski poslanci, judovsko nemška stranka pa ne.

Mnogovrstne novice

* *Prebivalcev je na zemlji zdaj 1.455 000.000.* Vsako leto jih priraste okoli 16 milijonov. Število se je od pada rimskega cesarstva podvojilo. Da so vse dežele tako gosto naljudene, kakor Angleška, Belgija, Indija in Kitaj, bilo bi jih deset milijard. Po tej statistiki smo mi še le na početku razvitka.

* *Koliko je judov?* Po najnovejši statistiki je na zemlji 6 milijonov in 824.240 judov. Razen Rusije, kjer jih je 1 milijon in 632.000, največ je judov v Avstriji, in sicer 1 milijon in 111.000, na Poljskem 780.000, na Nemškem 512.153, v Ameriki le 308.000 in na Španjskem samo okoli 1000.

* *Nov otok* je našel kapitan Meyer nemške ladije „Phönix“ pod 7° 48' južne širine in 83° 48' zahodne dolžine, okoli 100 milj na zahodu predgorja Aguja. Otoka površina je okoli 50 čevljev nad morjem in otokov obsežek znaša eno štirjaško miljo, Angleška vojna ladija „Kingfischer“ je odplula proti onemu mestu, da se prepriča o resnici.

* *Evropsko vojno brodovje.* V angleški spodnji zbornici je nedavno ugovarjal tajnik admiralitete trditvi admirala Egerton, da je britansko vojno brodovje najzadnje na svetu, kar se tiče težkih kanonov. Potem je primerjal britansko brodovje z družimi. Po tem primerjanju ima sedaj Avstrija 10 ladi s 110 težkimi kanoni, Italija 12 ladij z 91 težkimi kanoni, Nemčija 18 ladij s 118 težkimi kanoni, Rusija 29 ladij s 129 težkimi kanoni, Francija 59 ladij s 356 težkimi kanoni in Angleška 98 ladij s 572 težkimi kanoni.

* *Srbski časnikarji* so imeli v Belemgradu shod, pri katerem so med drugim sklenili to, da se morajo srbski krčmarji postavno zavezati, da bodo naročevali srbske časnike. Vsak krčmar mora imeti vsaj po enega, gostilničarji in kavarnarji vsaj po pet srbskih listov. Velike gostilne (hoteli) in velike kavarne pa morajo imeti vse, kar jih izhaja v srbskem jeziku. Če jim bo obveljalo, prav! Tudi pri nas bi morali gostje gostilnic in kavarn potegniti se za slovenske in slovanske liste, potem bi vsaj slovenski lajše izhajali in lahko boljši bili.

* *Poraba papirja na vsem svetu.* Leta 1880. se je porabilo papirja v severnih ameriškanih državah 270.000 ton (tona ima 20 starih cent v), na Nemškem 203.000, na Angleškem 180 000, na Francoskem 182.000, v Avstriji 97.000, v Italiji 50.000, na Ruskem 32.000, na Španjskem 30.000, v drugih deželah okoli 67.000, kar znaša okoli 1 milijon ton. V Aziji največ papirja rabijo Japonci, ki ga ne rabijo le za pisavo, temuč za tisočero družih namenov; japonskemu papirju pripada sploh prvo mesto na svetu, kar se tiče njegove različnosti in trpežnosti.